

Mál og møguleikar Føroya sum oljutjóð

Eyðun Elttør helt herfyri fyrirestur fyri fjølmiðlafólki á skeiði um oljujournalistikk. Har metti hann fyrimunirnar við eini oljuvinnu vera langt størri enn vansarnir, serstakliga um politikararnir taka rættar og skilagóðar avgerðir. Her peikar hann á økið, har Amerada Hess helst hevur funnið olju.

Mynd Jan Müller

-Tað slepst ikki uttan um, at tað finnast føyoyingar, sum eru ó-trýggir, kanska beinleiðis bangnir fyri, hvat ein oljuvinna fer at týða fyri tjóð okkara. Sjálvandi kunnu vit, hóast vit eru ein lítil tjóð við fáum menniskjum, stýra eina oljuvinnu, so-leiðis at hon gagnar øllum samfelagnum, teimum, sum búgva her í dag og sum skulu búleikast her í framtíðini segði Eyðun Ellttør, lands-stýrismaður í olju-málum á skeiði um oljujournalistik, sum Nordisk Journalist-center í Árhús skipaði fyri fyri føroyskum fjølmiðlafólki í Norð-urandalahúsinum í vikuskiftinum.

MULIGHEDER OG MÁL

Eyðun Elltør

Da lagtinget i 1993 vedtog beslutningen om at tillade forundersøgelser og senere eventuel olieeftersøgning på færøsk sokkel var Færøerne præget af en tid med store økonomiske problemer. Dette afspejler sig også i resolutionen og i kulbrintelovgivningen, som blev vedtaget af et enstemmigt lagting i 1998. På daværende tidspunkt var Færøerne ved at kæmpe sig ud af den økonomiske krise, men problemerne sad stadigvæk i minderne hos befolkningen og politikerne.

Derfor er der i kulbrinteloven lagt stor vægt på, at en fremtidig olieaktivitet kommer til at udgå fra Færøerne og at færøsk erhvervsliv får adgang til at deltage i denne nye industri. Blandt andet står der i kulbrinteloven at alle varer og tjenester samt personel skal via færøsk havn eller lufthavn og at supply basen til olieindustrien skal ligge på Færøerne.

Derudover står der også i kulbrinteloven, at olie og gas, som produceres på færøsk sokkel, skal føres i land på Færøerne. Dette er betingelser som politikerne valgte at sætte, og som olieselskaberne har været nødt til at efterkomme.

Hvis vi ser lidt nærmere på kravet om ilandføring, så har der i den seneste tid været en del politikere fremme, som mener at vi ikke skal føre olie i land på Færøerne. Nu har vi en lovgivning, som siger, at alle hydrokarboner skal føres i land på Færøerne, og det synes jeg, vi skal holde os til på nuværende tidspunkt. Det kan godt være, at vi, når vi engang kommer i selve situationen, ud fra de forudsætninger som til den tid gør sig gældende, beslutter os for at olieselskaberne kan få lov at føre olie eller gas direkte til for eksempel Storbritanien.

Jeg synes det ville være uklogt af os allerede i dag at sige nej til denne mulighed. Vi kan ikke vide, hvordan vores situation kommer til at se ud i fremtiden, det kan godt være at det om nogle år, ser ud til at være fornuftigt at opbygge en petrokemisk industri på Færøerne. Den beslutning kan ikke tages, før vi kender alle forudsætningerne for og imod ilandføring. Og det gør vi ikke i dag.

Jeg tror, at ønsket om færøsk deltagelse skal ses i lyset af, at 1990'erne endnu engang viste os færingar hvor afhængige vi er af fiskeriet, og hvilke enorme konsekvenser det kan have, når det svigter. Derfor stod en diversificering af det færøske erhvervsliv øverst på politikernes ønskeliste, og den fremtidige olieindustri blev set som en god mulighed for at starte denne proces.

Jeg synes det er vigtigt at understrege, at formålet med færøsk deltagelse er at sikre en øget competence inden for vores erhvervsliv. Ved at give lokale virksomheder adgang til en international industri, som er kendt for at stille store krav om professionalisme til sine leverandører, ville det indirekte tvinge virksomhederne til at leve op til denne standard.

Vi er blevet kritiseret for, at færøsk deltagelse kun

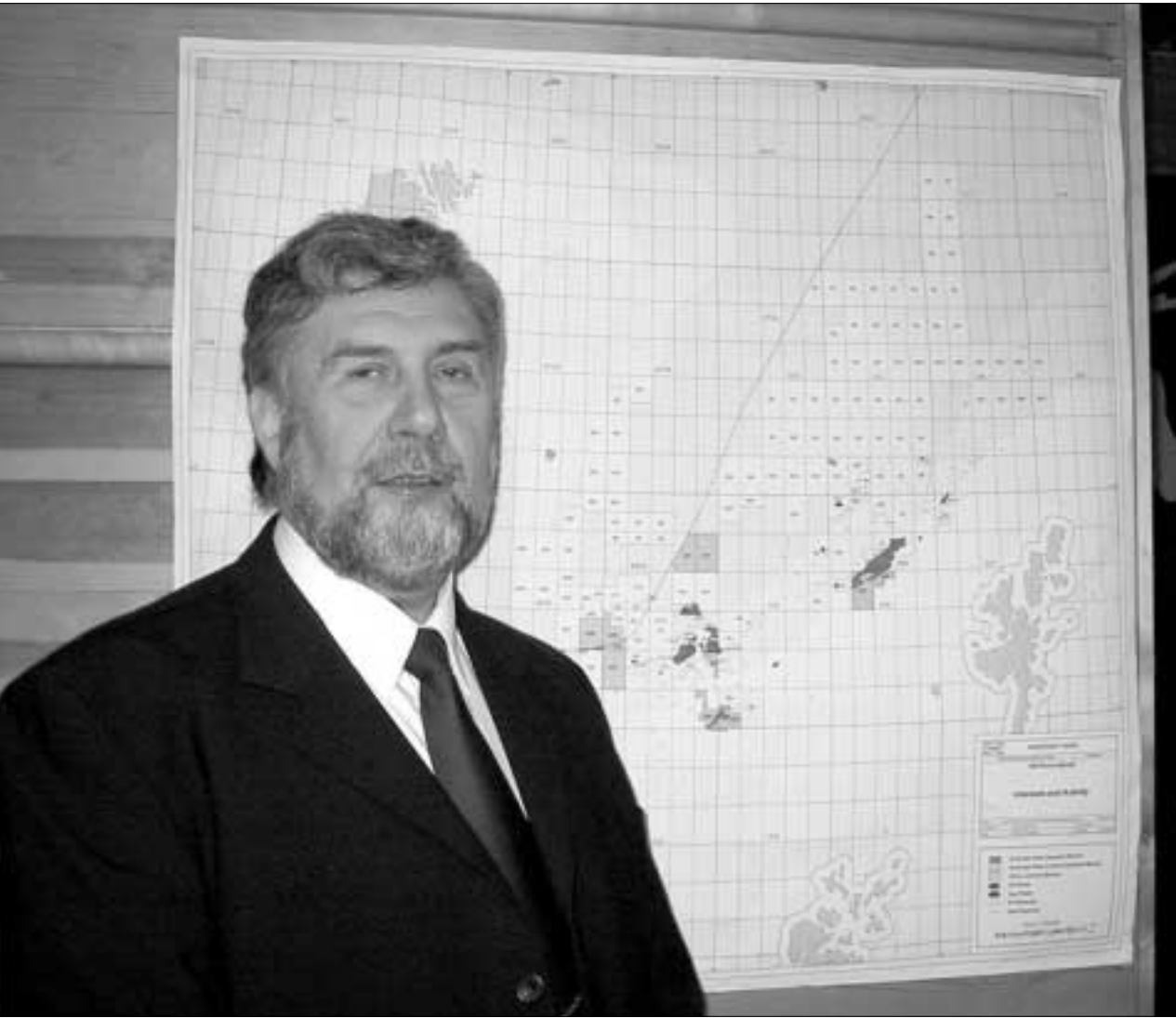
giver arbejde til dem der løsser og laster på kajen, andre siger, at vi ikke skaffer jobs på et højere fagligt niveau på denne måde. Dette er vi selvfølgelig ikke enige i.

Det, som har været vigtigt i denne indledende fase, er at sikre, at færøsk erhvervsliv får adgang til opgaver inden for olieindustrien, og på den måde øger kompetencen hos den enkelte arbejdstager, som således vil kunne være med der, hvor beslutningerne tages.

Vi er allerede godt på vej med to færøske olieselskaber, hvor det ene er blevet godkendt af DTI, de britiske oliemyndigheder, til at operere på britisk sokkel, mens det andre selskab arbejder med at blive noteret på børsen i England.

Der er også stillet spørgsmålstejn ved, hvorfor vi ikke har stillet krav om, at et vist antal færingar skal arbejde på platformene, hos olieselskaberne eller deres underleverandører. Lunde, som har indført denne type nationale kvoter, har ikke gode erfaringer med dette, og det har vi taget til efterretning.

Vi synes derimod, at den politik, vi har valgt, er den rigtige vej at gå. Ved at opbygge kompetence gør vi færøsk erhvervsliv og deres ansatte bedre i stand til at søge udfordringer både

indenfor andre brancher og også uden for Færøerne. Dette blev også bekræftet på et seminar, som blev holdt her i Nordens Hus for en uges tid siden. En foredragsholder fra New Foundland var inde på, hvilken påvirkning olieindustrien havde haft i hans land.

En af de faktorer, som han lagde stor vægt på, var erhvervslivet, og hvordan det har forandret sig siden de første olieår. Han havde en kort karakteristik, hvor han beskrev New Foundlanderne som folk der før mente, at de intet kunne og aldrig ville kunne klare sig i en international sammenhæng.

I dag er der flere selskaber, som gennem deres leverancer til olieindustrien og mødet med krav om større professionalisme, er vigtige leverandører både i Canada og i resten af verden.

Han beskrev, hvordan folk nu var meget mere ambitiøse og havde større tro på sig selv, og i det hele taget var deres erhvervsliv gennemstrømmet af en meget større professionalisme.

Hvis vi ser på vores nabolande, som vi ofte sammenligner os med, så er det tydeligt, at tendensen går væk fra nationale olieselskaber. BP i England blev privatiseret for mange år siden, Statoil i Norge er blevet delvist privatiseret osv.

Nogle af argumenterne for et nationalt olieselskab

I forbindelse med at kulbrinteloven blev behandlet i Lagtinget, blev det diskuteret, hvorvidt vi skulle have et nationalt olieselskab. Der var flere partier som mente, at det var nødvendigt med et nationalt olieselskab. Men det var ikke min opfattelse eller anbefaling. Og det er der flere grunde til.

Den vigtigste er, at jeg synes, at vi i denne indledende fase opbygger en stærk og kompetent olieadministration. Det vil efter min mening være spild af ressourcer at skulle opbygge to offentlige oliemiljøer.

Derudover ville det være olieselskaberne som skulle betale for deltagelsen af et nationalt olieselskab, og det ville alt andet lige betyde, at vi måtte ændre nogle af de andre krav, vi har sat i forbindelse med første koncessionsrunde.

Hvis vi ser på vores nabolande, som vi ofte sammenligner os med, så er det tydeligt, at tendensen går væk fra nationale olieselskaber. BP i England blev privatiseret for mange år siden, Statoil i Norge er blevet delvist privatiseret osv.

Nogle af argumenterne for et nationalt olieselskab

I forbindelse med at kulbrinteloven blev behandlet i Lagtinget, blev det diskuteret, hvorvidt vi skulle have et nationalt olieselskab. Der var flere partier som mente, at det var nødvendigt med et nationalt olieselskab. Men det var ikke min opfattelse eller anbefaling. Og det er der flere grunde til.

Den vigtigste er, at jeg synes, at vi i denne indledende fase opbygger en stærk og kompetent olieadministration. Det vil efter min mening være spild af ressourcer at skulle opbygge to offentlige oliemiljøer.

Derudover ville det være olieselskaberne som skulle betale for deltagelsen af et nationalt olieselskab, og det ville alt andet lige betyde, at vi måtte ændre nogle af de andre krav, vi har sat i forbindelse med første koncessionsrunde.

Hvis vi ser på vores nabolande, som vi ofte sammenligner os med, så er det tydeligt, at tendensen går væk fra nationale olieselskaber. BP i England blev privatiseret for mange år siden, Statoil i Norge er blevet delvist privatiseret osv.

Nogle af argumenterne for et nationalt olieselskab

tidligere været større kontrol med olieindustrien, bedre indsigt i olieaktiviteten, opbygning af national kompetence og at sikre, at det lokale erhvervsliv får adgang til at levere varer og tjenester til olieindustrien.

Jeg mener vores lovgivning tager højde for disse faktorer, således at argumenterne for et nationalt olieselskab bliver overflødige.

Det, som jeg synes er vigtigt i forbindelse med en mulig fremtidig olieindustri på Færøerne, er de store muligheder olieproduktion på færøsk sokkel vil kunne betyde for vores samfund.

Her tænker jeg ikke bare på de politiske muligheder for et selvstændigt Færøerne, men også på, at hvis vi styrer de muligheder på en fornuftig måde, det kræver blandt andet en god lovgivning, som jeg mener vi allerede har på plads, så vil det kunne repræsentere en mulighed for at styrke samfundet.

Samtidig kan vi ved at lægge penge til side til fremtidige generationer give dem større valgfrihed og muligheder.

Der har været røster fremme om, at vi ved en mulig olieproduktion vil skabe en ny afhængighed. I stedet for blokken vil vi være afhængige af olien.

Og om 20 år er olieeventyret forbi, og så står vi i samme situation, som i dag. Jeg har aldrig forstået den holdning. Jeg mener ikke man kan sige nej til udvikling.

Selvfølgelig skal den styres, men hvor var vi henne i dag, om vores forfædre ikke havde taget imod nye udfordringer. Vi husker alle hvordan vores bedsteforældre har fortalt om indlagt strøm, nyheder på radio eller telefoner, eller til fiskeri på andre breddrgrader, nogle var måske skeptiske, men hvordan de alle alligevel tog imod disse moderne faciliteter og udfordringer.

Vi kan heller ikke sige, at vi ikke ønsker en olieindustri, fordi den er forbi om 20 år. Hvis vi ser på norsk sokkel, så har de haft olieproduktion i over 30 år, og så vidt jeg er orienteret, vil Norge forsætte som olie- og gasproducent i mange 10-år fremover.

Noget, som jeg synes er endnu vigtigere end titsperspektivet og afhængighed, er, hvad vi som land får ud af årene med olieproduktion. Hvis vi kikker på New Foundland igen, så har et oliefelt betydet enormt for deres industri og hele landets selvforståelse.

Ja de lavede nogle fejl-disponeringer, men i dag opveje de positive erfaringer de negative. Og vores

store fordel er, at vi kan se på hvilke erfaringer vores nabolande har gjort sig, og hvordan de har disponeret, og så kan vi – til en vis grad – lære af deres fejltagelser og tage deres gode erfaringer med i vores dispositioner.

Det er ikke til at komme uden om, at der er en del folk på Færøerne, som er usikre, måske ligefrem bange for, hvad en olieindustri vil betyde for vores samfund. Selvfølgelig kan vi, selv om vi er et lille land med få mennesker, styre en olieindustri, så den gavner hele samfundet, os der bor her, og dem der skal bo her i fremtiden.

Vi har en meget stor udfordring foran os, vi må opveje fordele og ulemper, men jeg er af den overbevisning, at fordelene langt overvejer ulemperne, især hvis vi politikere tager rigtige og fornuftige beslutninger.

Vi er også blevet kritiseret for at være for sent ude i forhold til at undersøge påvirkning af vores samfund, så som sociale konsekvenser, påvirkning af vores kultur etc.

Lad mig som svar på det få lov at sige, at de forventninger som vi har haft til påvirkning fra aktiviteten så langt, har vist sig at holde stik.

Kulbrintepanlægningskommissionen definerede i sin rapport fra 1997 nogle

områder, som bør undersøges nærmere i forbindelse med en olieproduktion. Kommissionen lagde dog vægt på, at påvirkningen i en efterforskningsfase ville være minimal.

I loven om første licensrunde har ministeriet som krævet i kulbrinteloven set på, hvilken påvirkning aktiviteten i efterforskningsfasen kan få på for eksempel miljø, fiskeri, andre erhvervsgrene, det færøske samfund osv.

Konklusionen på denne undersøgelse er, at man ikke forventede at efterforskningsfasen ville få nogen særlig påvirkning, da aktiviteten ville være begrænset, selv om den ville være større og mere synlig end i forundersøgelsesfasen.

Nu hvor vi har haft 3 brøndoperationer i løbet af sommeren, kan vi kikke tilbage og konstatere, at de forventninger vi har haft til påvirkning har vist sig at holde stik.

Jeg mener at vi, ved et kommercielt fund, har god tid til at se på hvilke påvirkninger en udbygning og produktion på færøsk sokkel vil have på vores samfund. Normalt går der 5 år fra et fund er konstateret til en produktion kan sættes i gang, og det mener jeg er tid nok til at vurdere evt. samfundsmæssige påvirkninger.

Vi skal ikke glemme, at det er vores privilegium at sætte de krav til olieselskaberne, som vi synes er nødvendige, for at de kan operere på færøsk sokkel. Kravene skal sættes fra første dag, således at olieselskaberne ved, hvilke forhold de skal arbejde under, samtidig som vi helt klart sender det signal, at vi ikke er bange for at sætte krav, og at vi ved, hvilke krav vi vil sætte.

Vi har for eksempel et unikt miljø, som vi må tage godt vare på, og en fiskerindustri, som er vores hovederhverv og som fortsat skal være en af vores vigtige erhvervsgrene i fremtiden.

Blandt andet derfor har vi sat krav i vores lovgivning om, at olieselskaberne, før de går i gang med deres aktivitet på sokkelen, skal lave både en regional og en sted-specifik EIA (Environmental Impact Assessment).

Det er selvfølgelig vigtigt i den forbindelse at følge op på undersøgelseserne, således at vi for eftertiden virkelig har mulighed for at evaluere påvirkninger på for eksempel miljøet.

Når vi er inde på krav, som vi sætter til olieindustrien, synes jeg det er meget vigtigt, at den aktivitet, som vedrører færøsk sokkel, udgår fra Færøerne og ikke fra et

kontor i feks Aberdeen eller London. Basen skal være her.

Det vil også helt naturligt medføre, at olieselskaberne oplærer og benytter færøsk arbejdskraft. Vi ser også en tendens til, at flere og flere unge færingar søger uddannelse indenfor olie-relaterede fag, feks økonomi, jura eller teknik.

Det er en meget glædelig udvikling, som jeg håber vil fortsætte, og som er en forudsætning for, at vi kan kræve at færingar besidder top positioner indenfor olieindustrien.

Når vi snakker olieproduktion, er det meget vigtigt for hele udviklingen, at færingar er med til at tage beslutninger, som kommer til at påvirke deres land. Dette gælder selvfølgelig også for ministeriet.

Og nu er vi tilbage ved det, som jeg var inde på indledningsvis, nemlig at et af de vigtigste faktorer ved etableringen af en olieindustri på Færøerne er at øge kompetencen hos den lokale arbejdsstyrke – på alle niveauer. Vi vil være med der, hvor beslutningerne tages.

Det er selvfølgelig svært at forestille sig hvordan Færøerne vil se ud i en fremtid som olieproducerende land. Ikke desto mindre synes jeg, at det er vigtigt, at vi tør tage de udfordringer, som vi får, herunder at udnytte de ressourcer, som vi er blevet velsignet med, både den traditionelle del i form af fiskeriet, men også den del som gemmer sig langt nede i vores undergrund.

Selv om det betyder, at vi skal sige ja tak til noget, vi ikke kender, og som kan virke både stort og uoverskueligt.

Vi færingar er vant til et liv, som i perioder kan virke ustabil på grund af vores afhængighed af en svingende ressource. Det har vi klaret at leve med i mange år, og vi lever fint.

Så selvfølgelig kan vi klare de udfordringer, som en olieindustri udgør. Hvis vi finder store oliemængder på færøsk sokkel, er der efter min mening ingen grænser for hvilke muligheder det kan give, hvis vi vel at mærke klarer at styre udviklingen på en hensigtsmæssig måde.

Jeg synes, at det ville være utaknemmeligt af os ikke at gribe denne chance, som olien kan udgøre for os, og jeg er overbevist om, at vi kan gøre det på en måde, som vil gavne både os og fremtidige generationer.

Det er selvfølgelig svært at forestille sig hvordan Færøerne vil se ud i en fremtid som olieproducerende land. Ikke desto mindre synes jeg, at det er vigtigt, at vi tør tage de udfordringer, som vi får, herunder at udnytte de ressourcer, som vi er blevet velsignet med, både den traditionelle del i form af fiskeriet, men også den del som gemmer sig langt nede i vores undergrund.

Selv om det betyder, at vi skal sige ja tak til noget, vi ikke kender, og som kan virke både stort og uoverskueligt.

Vi færingar er vant til et liv, som i perioder kan virke ustabil på grund af vores afhængighed af en svingende ressource. Det har vi klaret at leve med i mange år, og vi lever fint.

Så selvfølgelig kan vi klare de udfordringer, som en olieindustri udgør. Hvis vi finder store oliemængder på færøsk sokkel, er der efter min mening ingen grænser for hvilke muligheder det kan give, hvis vi vel at mærke klarer at styre udviklingen på en hensigtsmæssig måde.

Jeg synes, at det ville være utaknemmeligt af os ikke at gribe denne chance, som olien kan udgøre for os, og jeg er overbevist om, at vi kan gøre det på en måde, som vil gavne både os og fremtidige generationer.

Um at taka kolvetni í land í Føroyum

Árni Olafsson

Í skrivandi løtu (15. november 2001) veit undirritaði ikki, hvussu leitiboringin hjá The Atlantic Partnership skarst, t. e. um kolvetni vóru funnin í rakstrarverðum nøgdum ella ikki. Verða framleiðsluverðar nøgdir funnar, stingur spurningurin seg upp um, hvar framleiðslan skal sendast: til Føroya ella til útlandið, við skipum ella í rørum. Endalig støða skal í hvørjum einstøkum føri takast, tá ið myndugleikarnir góðkenna eina ætlan fyri útbygging av eini oljuleið.

Oljuráðleggingarnevndin umrøddi henda spurning í

frágreiðing síni frá 1997. Hon mælti til at seta reglu inn í kolvetnislógina um, at kolvetni framleidd á føroyskum landgrunni skuldu takast í land í Føroyum, uttan so at landsstýrið góðkennir annað. Landsstýrið kann áseta treytir fyri góðkenningini. Hetta kom eisini við í lógina sum grein 18.

Neyðugt var at taka støðu til spurningin um at hava slíka reglu, longu áðrenn loyvi vórðu givin, fyri at umsøkjarar greitt skuldu vita, áðrenn teir søktu um leitingarloyvi, hvørja støðu føroyskir myndugleikar høvdu til spurningin um at taka kolvetni í land. Teir sum í ár hava borað úti á landgrunninum hava sostatt vítað, at høvuðsreglan er, at framleiðslan skal takast upp á land í Føroyum, men at møguligt er at gera undantak frá hesi reglu, um føroyskir myndugleikar halda, at hetta samanumtikið er best fyri Føroyar.

Tjóðskapur

Í frágreiðingini hjá oljuráð-

leggingarnevndini er í kapitli 4.3 greitt gjølliga frá, hvi mælt varð til at treyta sær rætt at krevja, at kolvetni framleidd verða í land í Føroyum. Hetta hava øll norðsjóvarlondini meira ella minni staðliga kravt, inntil reglurnar í oljudirektivinum frá 1994 hjá ES/EBS settu bann fyri slíkum tjóðskaparligum krøvum. T. d. hevur spurningurin um, hvar oljan og gassið úr norska landgrunninum skuldi takast í land verið ein aðaltáttur í norskskum oljupolitikki, og leikluturin hjá norska stats-oljufelagnum STATOIL hevur ikki minst verið at røkja norsk samfelagsá-hugamál á hesum øki.

Endamálið er fyrst og fremst at tryggja sær ræðið yvir, hvar framleiðslan fer og undir hvørjum treytum. Verður framleiðslan send í útland í rørlæiðingum, sum aðrir eiga, verða føroysku kolvetnini flutt undir treyt-um og krøvum, sum fremmandu eigarnir á-seta, m. a. um flutnings-gjøld. Hetta kann minka munandi um ágóðan , sum

føroyska samfelagið fær av kolvetnunum.

Nakað av týðningi hava eisini tey arbeidspláss, ið eru á staðnum, har kolvetni verða tikin í land. Fyri at taka tvey lendingarstøð, eg sjálvur havi vitjað, eru á Flotta í Orknoyum um 400 arbeidspláss knýtt at ilandføringini og í Sullom Voe í Hetlandi væl fleiri. Talan er um góð arbeiðs-pláss til fólk við góðum fólleika í eitt áramál, ið er longri enn tað, sum flestu onnur virki kunnu rokna við. Hinvegin má ansast væl eftir yvirupphitingar-vansanum, tá ið eitt inn- og avskipingarstað fyri kolvetni verður bygt.

Umhvørvi

Atlitið, sum takast skal til umhvørvið, nýtist ikki at verða nøkur forðing. Bæði í Flotta og Sullom Voe, eins og á øðrum støðum um okkara leiðir, har kolvetni koma í land, er bæði reint og nosligt, tí myndugleikarnir krevja, at væl verður farið um; og í okkara parti av heimum royna oljufeløg

sítt ítasta fyri at sleppa undan ákærum um dálking. Heldur ikki hevur verið talan um sjóðálking av týðningi. Einasta umfatandi oljudálkingarvanlukkan í Hetlandi, tá ið Braer í illveðri fór á land undir Sumburgh Head í januar 1993, stóðst sum kunnugt ikki av oljuvirksminum í Hetlandi, men av einum tangaskipi, ið sigldi framvið á veg úr Noregi til Amerika. Ein slíkur tilburður kann eisini henda undir Føroyum nær tað skal vera, um vit hava oljuvirkssemi í landinum ella ikki.

Sjálvsagt kann hugsast, at um kolvetni verða funnin í smáum nøgdum, fjárt frá eini møgulegri framtíðar rørlæiðing, ella langt úr landi, t. d. nær miðlinnuni móti Bretlandi, ella undir øðrum umstøðum, kann viðkomandi oljusamtak seta eitt roknistykki upp, sum vísir, at tað loysir seg munandi betur fyri teir, at framleiðslan verður flutt beinleiðis til útland. Um so er mugu oljusamtakið og myndugleikarnir í felag

finna eina loysn, sum tryggjar landsins áhugamál, harimillum hóskandi úrtøku til føroyska samfelagið, samanbórið við úrtøkuna, um ført verður í land í Føroyum, sum treyt fyri at undantak verður latið. Í slíkum samráðingum standa føroyskir myndugleikar sterkir, um ikki talsmenn fyri politisku skipanina í Føroyum frammanundan hava fingið oljusamtøkini at halda, at føroyingar — uttan mun til, hvat løgtingið helt, tá ið kolvetnislógin varð samtykt í 1998 - í forbond hava gjort av at fráskriva sær møguleikan fyri at taka kolvetni í land í Føroyum.